

Wie ik ken, is wie ik ben (*is wie ik kan worden?*)

Over het belang van sociale netwerken bij integratieprocessen

Joris Wauters

Prof. dr. Christiane Timmerman (promotor)

Dr. Noel Clycq (promotor)

Inburgering en Integratie

PhD-seminarie
Antwerpen, 21 januari 2015

Vooraf

- Doel

- Bundeling van gevoerd onderzoek (! work in progress): naar een overkoepelend (theoretisch) verhaal.
- Klemtoon op theorie, minder op methodologie

- Aanpak & timing

- Presentatie: theorie (40')+ 3 cases (20')
- Reactie referenten (2x15')
- Reacties en nabespreking met publiek (30')

Basisdocumenten

- **RAPPORT:** *Aspiraties en sociale mobiliteit bij Roma. De visies van beleidsmakers, middenveldorganisaties, schoolactoren en Roma zelf*
- **ARTIKEL:** *Involving Roma parents: analysing the good practice of a primary school in Ghent*
- **RAPPORT:** *Romazelforganisaties in Vlaanderen. Partners in een integratieverhaal?*
- **ARTIKEL:** *The social networks of Romaselforganisations in Flanders: an indicator of their potential as a partner for local policy makers (werktitel, in voorbereiding)*
- **ARTIKEL:** *HENNS on the Flemish labour market: the importance of social networks and social capital (in afwerking – publicatie eind februari 2015)*
- **ARTIKEL:** *Social network building through participation in youth organisations: Roma youngsters in Ghent (publicatie voorzien in september 2015)*

Rode draad

*Welke rol kunnen sociale netwerken spelen
bij integratieprocessen?*

*=> Belang van *sociaal kapitaal*

- **Kwalitatieve** onderzoeksmethode, ongeveer 15 interviews per project
- **4 cases** in *onderwijsveld, politieke veld, arbeidsmarkt en vrije tijd*.
- Analyseren van de rol die sociale netwerken kunnen spelen voor participatie in de respectievelijke velden
- Projecten 1 en 3: **Theoriegestuurde evaluaties** van interventies die inzetten op de **uitbouw van sociale netwerken**
- Projecten 1, 2 en 4: Roma
- Project 3: HOA

CONCEPTEN & THEORETISCH KADER

Sociaal netwerk

- Geheel van de **betekenisvolle, persoonlijke relaties** die een persoon onderhoudt; en waarbij
- De **sociale interactie** binnen het netwerk (indien nodig) als **ondersteuningsbron** functioneert voor:
 - het **eigen (wel)zijn en welbehagen** (individueel; sociale identiteit), en voor
 - dat van de **personen in het netwerk** (op niveau van de groep).

Sociaal netwerk

- Bestaat uit **subnetwerken**: familiaal, professioneel, vrienden, buren, sportclub...
 - ! Verschillende netwerken hebben **verschillende configuraties** (zie later)
- ! Niveau waarop ***sociaal kapitaal** wordt ontwikkeld en uitgewisseld

Sociaal kapitaal

- Geen eenduidige definitie of operationalisering in de literatuur
- ***Essentie:** *'geheel van potentiële hulpbronnen dat individuen of groepen kunnen mobiliseren via netwerken en sociale relaties, en dat niet beschikbaar zou zijn zonder deze netwerken/relaties'*

➔! Er zijn **verschillende soorten *sociaal kapitaal**
(zie later, wanneer we ook de soorten netwerken bespreken)

Invalshoeken op *SK

- **Theory of Integration**

(*Putnam, Fukuyama...*)

- Normen en waarden
- Focus op **collectief** belang, op **attitudin.** eigenschappen
 - 'Trust' (thin/thick)
 - 'Belonging'
 - Participation, cooperation
 - 'the greater good'

- **Theory of conflict/struggle**

(*Bourdieu, Coleman, Lin...*)

- Focus op **individuele** voordelen, op **structurele** eigenschappen in context van machtsstrijd en POS
 - Omvang, densiteit, samenstelling, *beschikbare hulpbronnen
 - Participatie, hiërarchie, 'struggle'

Praxis = veld x habitus

- **Sociaal handelen** wordt voornamelijk **contextueel** verklaard, als het gevolg van het **samenspel tussen**
 - Iemands ***habitus***, en
 - zijn/haar positie in een maatschappelijk ***veld***.
- **Veld:**
 - 'de wereld van...' (politiek, kunst, onderwijs, criminaliteit, het topvoetbal, hiphop, London Eye bankers, etc.)
 - Relatief autonome structuur, toch ook verbonden met andere velden
 - Specifieke veldlogica, ***currency**, *code of conduct*
 - Verschillende (ongelijke) sociale posities binnen eenzelfde veld

Praxis = veld x habitus

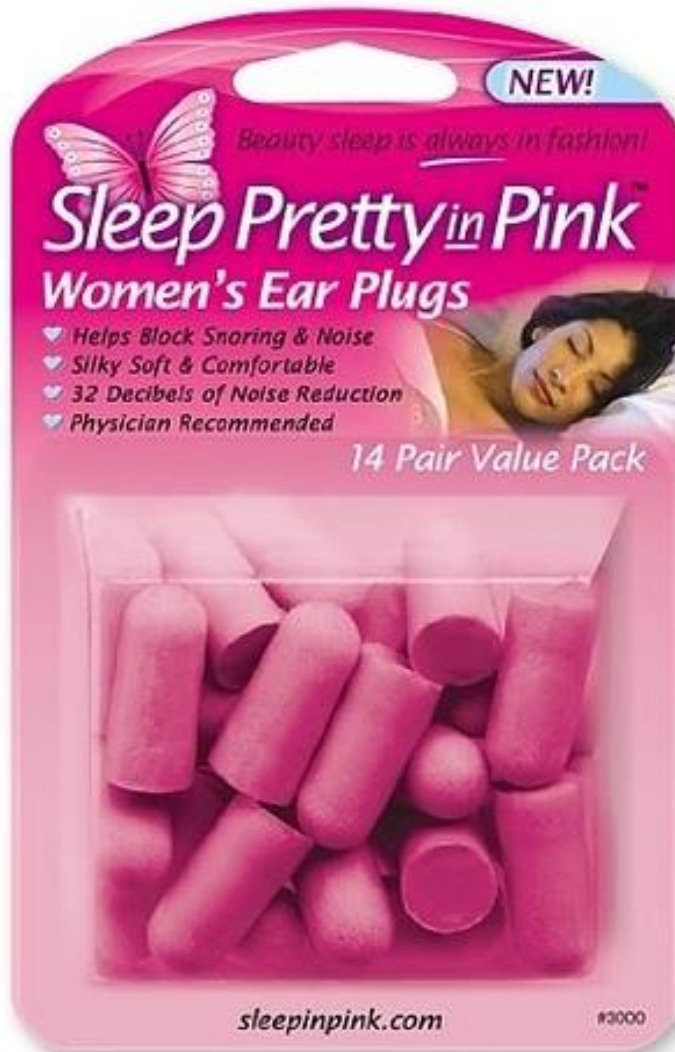
- Habitus: geheel van (vaak onbewust) **geïnternaliseerde** waarden, overtuigingen, opvattingen, principes, gedragingen... (*disposities*).
 - ! Dus **afhankelijk van**:
 - de **structuur** en de **logica** van de **velden** waarbinnen men zich beweegt; alsook van
 - de **sociale positie** die men in die velden inneemt.
 - ! Bepaalt ook de perceptie van (het handelen van) anderen
 - **Bijvoorbeeld**: slavernij, seksualiteit in Victoriaans tijdperk, les nouveaux riches... maar ook smaak (*hexis: gedrag compatibel met habitus*, mbt mode, muziek).

Vb: over smaak

- Welke associaties maakt u, meteen, onbewust vanuit uw eigen habitus?
- => Vicky Pollard, personage uit Little Britain (BBC)

Vb: internaliseren van genderrollen

Praxis = veld x habitus

- **Veld** en **habitus** zijn **complementaire** concepten, en staan in een voortdurende **wisselwerking**.
- De **habitus** vormt iemands ambities en aspiraties, (!) echter steeds binnen de beschikbare structuren en het beschikbaar *kapitaal eigen aan het veld.
- ! Veldstructuren en –veldlogica kunnen **veranderen**, geleidelijk of door crisis.
 - ➔ startpunt én einddoel van de **strijd** binnen een bepaald veld.

‘Know the rules, play the game’

- **Constance machtsstrijd** binnen de verschillende velden
 - **Inzet** = gelegitimeerde **controle** over de structuren waarlangs kapitaal gevaloriseerd en verdeeld wordt.
 - **Partijen**: dominanten (behoudsgezind) en uitdagers (veranderingsgezind – tot ze zelf aan de macht gekomen zijn?)
 - **Wapens**: soorten ***kapitaal** die gewaardeerd worden in het veld.
 - ➔ ! Spelen volgens **dezelfde spelregels** (actueel dominante veldlogica), dus **ongelijke posities**.

- ***Hier zit het belang van sociale netwerken!**

Sociaal kapitaal

➔ “**Social capital which is seen to be produced through networks and structures of relations between individuals is expected to **facilitate certain kinds of positive action** by individuals that would not have been taken place in its absence.*” (Coleman, 1988; Teney & Hanquinet, 2012, p. 1213)

➔ *Sociale netwerken maken het mogelijk om de maatschappelijke positie van mensen in een bepaald veld te verbeteren dankzij het sociaal kapitaal dat beschikbaar wordt door hun lidmaatschap van die netwerken.

(! Er is ook een ‘**dark side**’ van *SK)

En wat met integratie?

	BEHOUD VAN STRUCTUREN	VERANDERING VAN STRUCTUREN
1 DOMINANTE GROEP	Dominante groep behoudt haar positie Status quo in structuren en sociale relaties blijft	De dominante groep wordt vervangen door een nieuwe dominante groep, bv. na revolutie Nog steeds onevenwicht, maar spelers namen andere positie in in het veld
DOMINANTE GROEP WERKT SAMEN MET ANDERE GROEPEN	De dominante groep incorporeert nieuwe groepen en wordt groter (bv. Romeine Rijk) Onevenwicht blijft, maar wordt kleiner. Structuren blijven behouden.	Er wordt een win/win gezocht. Structuren veranderen, dus zal ook de dominante groep veranderen van uitzicht en samenstelling.

En wat met integratie?

13° **integratie** : een dynamisch en interactief proces waarbij individuen, groepen, gemeenschappen en voorzieningen elk vanuit een context van **de afdwingbaarheid van rechten en plichten die inherent zijn aan onze democratische rechtsstaat, op een constructieve wijze met elkaar in relatie staan en omgaan met migratie en de gevolgen ervan in de samenleving;**

14° **integratiebeleid** : het beleid dat met onderling afgestemde initiatieven inspeelt op de situaties en dynamieken die verbonden zijn met de gevolgen van migratie, met als doel **zelfstandige en evenredige participatie, toegankelijkheid van alle voorzieningen, actief en gedeeld burgerschap** van eenieder en het verkrijgen van sociale samenhang

	BEHOUD VAN STRUCTUREN	VERANDERING VAN STRUCTUREN
1 OMLIJNDE DOMINANTE GROEP	Dominante groep behoudt haar positie en samenstelling Status quo in structuren én sociale relaties blijft	De dominante groep wordt vervangen door een nieuwe dominante groep (bv. na revolutie) Nog steeds onevenwicht, maar spelers namen andere positie in in het veld
MINSTENS 2 DUIDELIJK OMLIJNDE GROEPEN, WAARVAN DE DOMINANTE i/h VELD	De dominante groep incorporeert nieuwe groepen en wordt groter (bv. Romeine Rijk) Onevenwicht blijft, maar wordt kleiner. Structuren blijven behouden.	Er wordt een win/win gezocht. (vb. theorieën rond superdiversiteit) Structuren veranderen, dus zal ook de dominante groep veranderen van uitzicht en samenstelling.

En wat met integratie?

- Debat woedt over welke 'structuren' (= mechanismen voor de herverdeling van kapitaal, leidend voor °habitus) in vraag gesteld kunnen worden en welke niet; hier toegespitst op (gevolgen van) migratie
 - Zaken die eerder als choquerend ervaren worden, bv. shari'a
 - ! Evenzeer strijd over minder gevoelige issues, bv. competentie ipv diploma-erkenning

Sociaal kapitaal en integratie

Beperkte benadering van 'integratie' in dit onderzoek: als een gevolg van

- **Sociale mobiliteit** in een bepaald **veld**,
- door de accumulatie van **sociaal kapitaal**,
- via **sociale netwerken**,
- met óf zonder verander(en)de veldstructuren als oorzaak/gevolg.

Wat zit er niet in deze benadering?

- Welbevinden, ruimte voor een etnisch-culturele identiteit...
- Is een vraagstelling vanuit het **perspectief** van de **dominante groep**:
 - *“Hoe kunnen we, zonder onze eigen positie in de samenleving te veel in het gedrang te brengen, toch zorgen voor succes van nieuwkomers in de maatschappelijke velden die wij zelf domineren?”*

Samenvattend: Van sociale netwerken naar integratie?

Sociale netwerken

Sociaal kapitaal

*Betere kansen in de strijd binnen een sociaal veld
(know the rules, play the game)*

*Sociale mobiliteit binnen een veld, bv.
onderwijs of arbeidsmarkt*

Zijn er op dit moment al vragen?

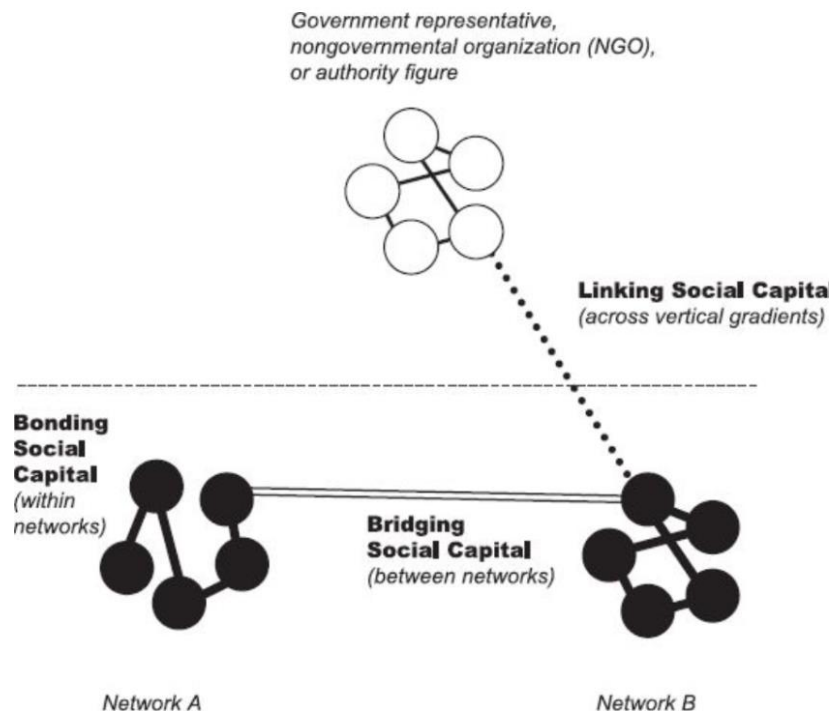
Dit onderzoek:

- Algemeen doel: sociale netwerken → integratie
- **Verfijnen** obv theorie:
 - Specifieke velden
 - Belang van *habitus*
 - *Soorten sociaal kapitaal*
 - *Structurele kenmerken van sociale netwerken*

Kenmerken van netwerken

- **Omvang** (*klein/groot*)
- **Densiteit** (veel/weinig onderlinge ‘verzadiging’)
- **Sterkte** van de relaties (*zwakke/sterke banden*)
- **Openheid** (*open/gesloten*)
- **Reikwijdte**: welke mpp *velden*?
- **Structuur**: structurele gaten? Poortwachters? HUBs?
- **Samenstelling** (*homogene/heterogene ledenprofielen*)
- **Soorten SK** beschikbaar? (*bonding/bridging/linking*)

3 soorten Sociaal Kapitaal

Bonding, Bridging & Linking SOCIAL CAPITAL

Coleman (1990), Lin (2001), Narayan (1999), Putnam (1993, 1995), Woolcock (1998)

Dit onderzoek:

- **Hypothese:** sociale netwerken hebben een positieve impact op sociale mobiliteit en de positie van haar leden in een specifiek maatschappelijk veld versterken.

MAAR!

MAAR!

➔ Belang van **compatibiliteit**

HABITUS
(disposities)

VELD
(structuur)

NETWERK
(eigenschappen)

- **Positieve effecten** van sociale netwerken op integratie enkel **zichtbaar** wanneer er **congruentie** is tussen
 - de specifieke configuratie v/h netwerk en het beschikbare kapitaal daarbinnen, en
 - de structuur van het veld waarin integratie beoogd wordt.
- ➔ *Specifieke configuratie v/e netwerk zal goed functioneren in het ene veld, maar veel minder goed in een ander.*

➔ *Kennis van veldlogica, netwerkstructuur en habitus is belangrijk bij het ontwerpen van interventies*

➔ *Naast inzetten op uitbouw SN kan het simultaan proberen boetseren van veldstructuren en/of habitus ook heilzaam zijn.*

ENKELE VOORBEELDEN UIT DE CASES

Participatie aan onderwijs

- Basisschool in Gent
- Spijbelcijfers hoog, ouderbetrokkenheid laag
- Interventies:
 - Netwerken uitbouwen met ouders (**netwerk**) via brugfiguur, zorgcoördinator
 - Schoolstructuren en –visie hervormen (**veld**): ook ouders en buurt worden ‘deel van de school’; ook fysiek
 - Inspelen op noden, verwachtingen etc. van de Romaouders (win/win) (**habitus**)

Participatie aan onderwijs

- Gevolgen: resultaten zijn goed!
 - Sterkere band met ouders (bridging SC)
 - Ouders hebben een go-to voor andere zaken (hulp bij facturen, bv.)
 - Kan vanuit vertrouwensrelatie overlegd worden
 - Wantrouwen is veel kleiner (impact op habitus)
 - Spijbelcijfers lager
 - ! Spanning in het veld door nieuwe structuur
 - Leerkrachten vs zorgteam: ieder zoekt z'n nieuwe plaats en functioneren in het nieuwe veld.

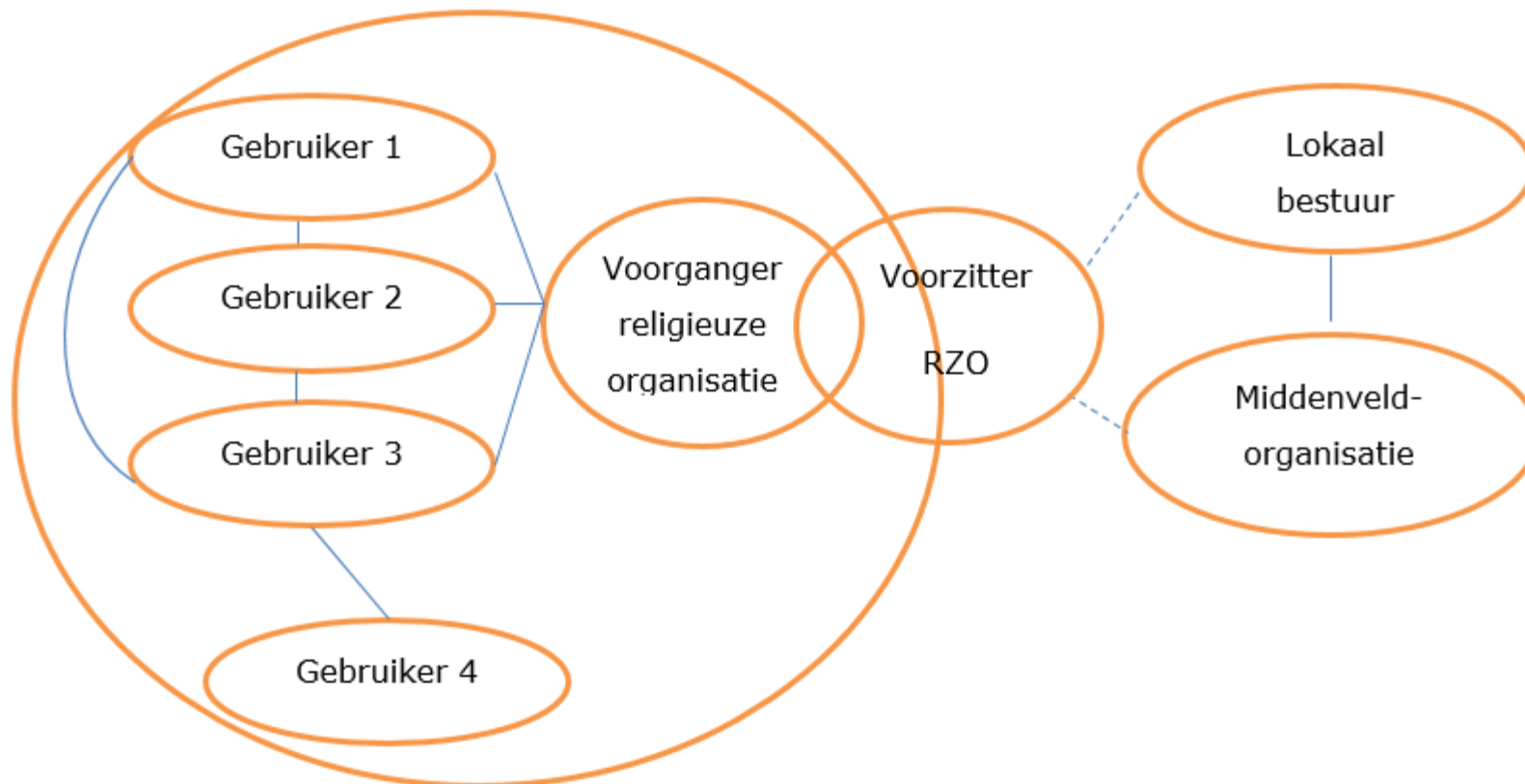
Toegang tot lokale politieke niveau

- 5 Romazelforganisaties + 1 platform
- Vraag om betrokkenheid kan van beide kanten komen (POS)
- Geen interventies uitgevoerd
- Analyseren de situatie vanuit theoretisch kader

Toegang tot lokale politieke niveau

- Veld: politieke veld
 - Structuur: verticaal, werkt via vertegenwoordiging/woordvoerders
 - Gevaloriseerd kapitaal: sociaal kapitaal, sterk genetwerkt zijn
- Habitus en netwerkstructuur:
 - Sterk afhankelijk van organisatie tot organisatie

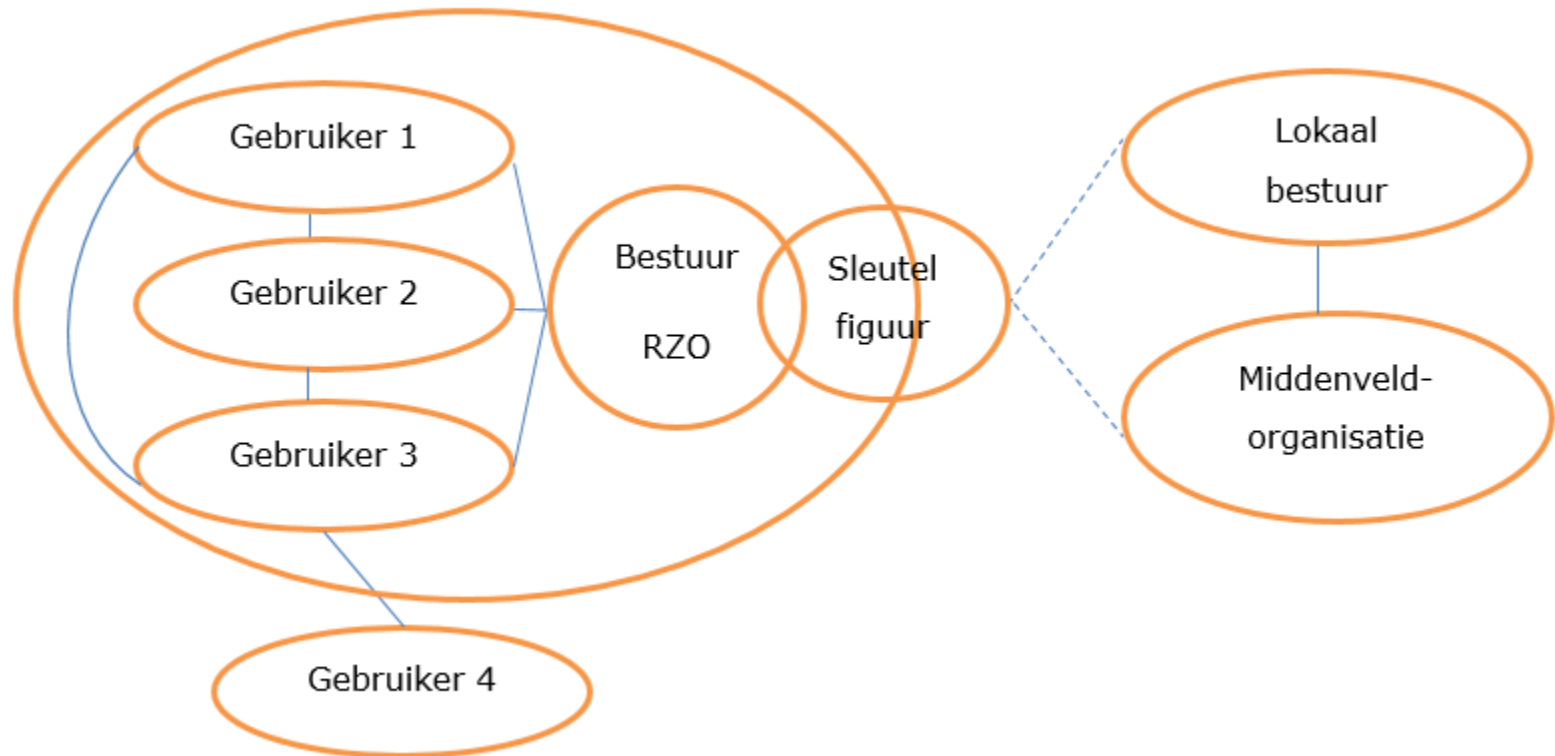
Netwerk religieuze vereniging

Toegang tot **lokale politieke niveau**

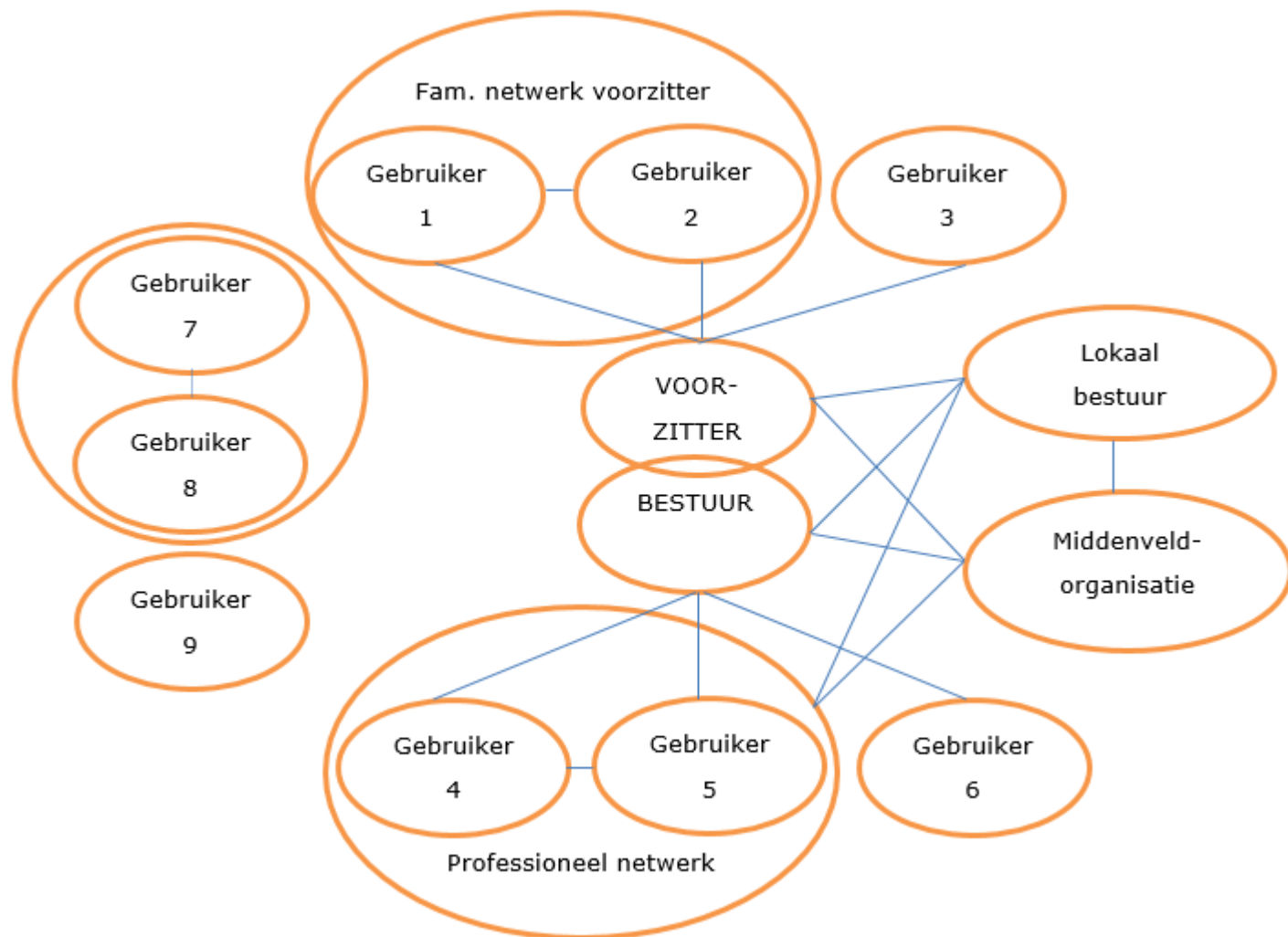
- Pastor/voorzitter heeft zich aangepast aan de structuren van het veld om te kunnen meespelen
 - ‘religieus’ vs ‘sociaal’ kapitaal
 - ! Werking organisatie blijft gelijk
- Structuur van netwerk: onderlinge bonding via religieus netwerk
- (Theoretische) toegang tot politieke niveau via voorzitter

Netwerk religieuze vereniging = RZO

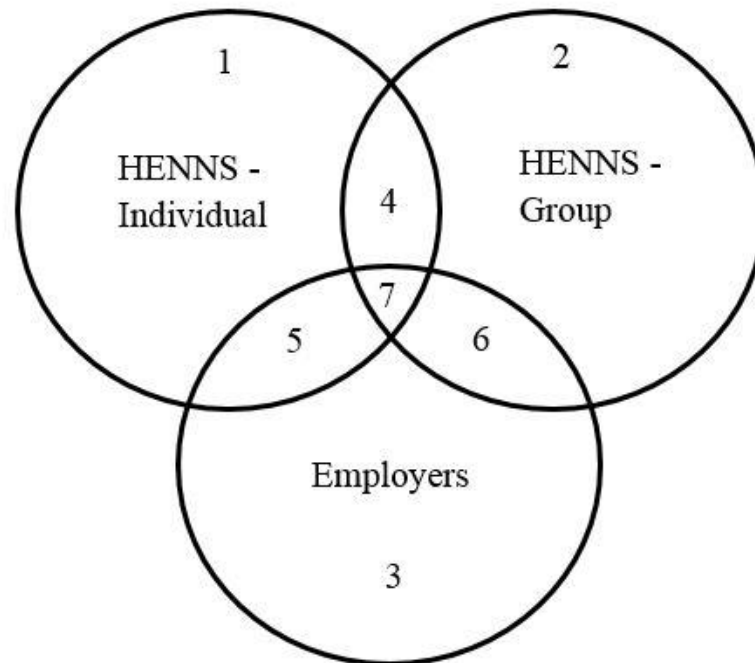
Toegang tot **lokale politieke niveau**

- Zeer sterk gebonden netwerk, overlap met familiale/clan-netwerk; densiteit hoog, sterk homogeen, gericht op religieuze werking (habitus)
- Hiërarchie aanwezig: 1 HUB - Meteen ook 'gatekeeper' (netwerkstructuur)
 - ! kansen en bedreigingen voor samenwerking in politieke veld

Toegang tot de arbeidsmarkt: HOA

- Analyse van interventie

Toegang tot de arbeidsmarkt: HOA

- VOORLOPIGE (!) denkpistes

CONCLUSIES?